

„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељу, средом, петком и недељом.

Цена је на годину 14. фор. на по год. 7 фор. на четврт године 3 фор. 50 нов. а. вр. за Аустрију, а за Србију на годину 140 гроша на по год. 70, а на четврт године 35 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се „рачунају по количини врта, које на тај монтга заузимају, и за сваки врту плаћа се за први пут 5, за сваки даљи пут 3, осим тога за жиг увек 30 п. Дописи се шаљу у редништу а предлата и инсерти администрацији „ЗАСТАВА“ у Нови Сад, у кући број 858. код златног једнорога.

Број 5.

У Новоме Саду, у петак 10. јануара 1869.

Год. IV.

Нови Сад, 8. јан.

Од спољашњи ствари слабо имамо што ново регистровати. Из Шариза се до данас не чује ништа о даљем течају конференције, „Франс“ нагађа, да ће конференција у декларацији својој прве три тачке турскога ултиматума подпомаћи, четврту да ће оставити, да је судови реше, а за пету да ће сматрати, да се у садржава у прима трима; Турска да ће на то изјаснити, да ултимат натраг повлачи, ако Грчка усвои назоре сила у битним тачкама. Сад излази на видик, да је Метерних, аустријски посланик, у првој седници захтевао, да се у записнику уведе укор Грчкој, што је оставила до седнице, да изјасни, да не може са самим саветним гласом учествовати у конференцији, но да је руски посланик гр. Штакелберг противу тога био, наводећи, да је Грчка само у форми погрешила, али да јој је поступак у ствари „коректан“ правилан.

У пратњи грчког посланика Рангавис, кад је гр. Штакелбергу нову годину честитао, било је осим посланичког особља, и 20 у Шаризу живица Грка, и „Вандереру“ пишу, да је Рангавис између осталог рекао: да Грци цара Руског за поглавицу цркве сматрају. Грчка се непрестано оружа. Грчка је влада кушала у Бордоу 2 оклопничке фрегате, сваку са већи 10 топова, за 4 милиона франака. Из Корфа се јавља, да је сва грчка војска на граници сакупљена.

Сад се и за Петрополаки сина јавља, да је положио оружје у Кандији.

У Шпанској једнако трају избори бирачки одбора за бирање кортеса, који већином у монархичном и владином смислу испадају. Досад је у Мадриду од 100 одборника 96 владини, у провинцијама од 1532 одборника 1181 владини, 290 републиканца, 61 бурбонач изабран.

Изнутра је велику пажњу на се привукла беседа гр. Андрашије, коју је пред својим бирачма у С. Ујољу 2. јан. држао. Бечки листови дали су себи исту телеграфисати. Беседа добила значаја и због тога, што је после диференција са Бечом држана, које се диференције претати не дају, и пред посланичким изборима. У првом обзиру очевидно је намера Андрашијева била, да јавно нова морална јамства споразумљева са Бечом и Бајетом даде, у другом пак обзиром, да опозицију побије. Мора да је опозиција јако ма у земљи отола, кад је сам гр. Андраши морао на бирачку трибину попети се, и кад је онако жестоко, и управо рећи увредљиво противу опозиције говорио. Познато је, да је гр. Андраши напросит, да не толико из невазпитања, које му се, као „каналиру“ не може одрећи, колико из аристократске охолости на људе насрће, као што је на Гцији у делегацијама, на Шимоњица у сабору насрћао, да и не спомињемо насрћаје на посланике „народности“ које он у аристократској и мађарској охолости за „париије“ сматра. Но у овом говору превасилази у том сам себе.

Грф Андраши наводи за обрану „поравнања“ анекдоту о десет врабаца на крову; питајући, колико би врабаца остало на крову, кад би ко пукао, па два убио — одговара, да не би ниједан, да би се осам разлишало, а пуцањем можда се ни два убило неби. Лепа обрана, како год из владини органа, „П. Палова“ „П. Лојда“, тако и из говора овог не види се, да ли се „поравнање“ по себи за добро, и као нешто сматра, што ваља да стално буде, или се као такво сматра, од кога да онда није се боље и више постићи дало. Разлози и за једно и за друго укрштавају се, а тим себе међусобно побијају. Гр. Андраши сматра уставном делегација за таку, која ће и другим земљама на углед служити. Но ми остављамо ту страну беседе, и долазимо на другу, која се и нас поближе тиче. На пребацивање опозиције, да није повраћена год. 1848. одговара он: Годуштам, да у неком смислу није повраћена. Год. 1848. није вели, повраћена, јер, вели, у Ердељу не влада сад Јанку, него уставни закон, кој унију коначно изводи; (бурно ејен!); год. 1848. није повраћена, јер Хрватска није више велики непријатељски догор, него верна и задовољена (!) посетитрискма земља Угарске (Ејен. ејен!); год. 1848. није повраћена, јер у Реди нису побуњене хрватске чете, него је са слободним (!) самовољем Хрватске постала засебни део уг. крупе; (живо одобравање); год. 1848. није повраћена, јер

питање народности, које се онда са буцама и косама пресецати почело, репније је закон на основу правичности; и братинства (!!) (Одобравање публице му.) и т. д. и т. д. Наравно, кад ко неће да пазу на одговор они, кои се ствар тиче, него тако рећи у шуму виче, да му само своје „ехо“ одговара, онда је лако тако беседити. Што у Ердељу Романи, па ни Саси нису са законом о унији задовољни; што тамо место закона влада воља владе, и њеног комисара; што је тако звано поравнање са Хрватском које тероризмом изнуђено, које лукавством наметуто; што граница „зубима шкртуће“; што није истина, да је Хрватска на одцепљење Реке пристала; што је закон о „народностима“ такав, да ниједан, ни сам владин Номађар није за њ говорити смео, могао, или хтео; што влада ни одкуда још не доби адреса поверења и задовољства са тим законима од стране Срба, Романа, и т. д. — све се то г. грофа и председника министарства ништа не тиче. Оп и његови бирачи са свачим су задовољни, да шта ће више. Или мисли ли г. министар, да су Срби зато задовољни, што нису на Јарак изишли, као 1848. године? Да су Романи за то задовољни, што нису с каквим Јанкуом опет у планине ускочили? Хрвати и Срби у тројној краљевини, да су зато задовољни, што нису Драву прешли, него Рауха у Загреб пустили? Но за л' су Мађари били задовољни зато, што год. 1866. не само сами изнутра устали нису, него што се упадају и позиву Клапкином нису одазвали? Или неумемо, и неможемо и ми до згоде чекати, која исто тако може помоћи, као и Мађарима Краљевградца? Кад дође време кризе, и опасности — онда нека г. министар викне у нашу шуму, онда ће се видети, какав ће одјек добити.

У „Јединству“ изишао је уводни чланак, којим се одговара на химне мађарско штампе, којом је ова Србију, као тобожњег антипода Романије и Грчко поздравила. Тон је благ, али ипак нам је одговор добро дошао. Да би у интересу и уставне слободе, и самосталности мањи народа на истоку савез, и искрено пријатељство међу Угарском и Србијом, међу уг. народима и србским народом с оне стране пожелен био, о том ми, а и други либерални листови јужно-славенски нисмо никад сумњали, али да ли је савез користан са аустро-мађарском, или са садашњом „Мађарском“, која само за „мађ. народ“ знаде, и садашњом владом, која је на Хрватима, Романима, и Србима показала, како уставну слободу разуме — то је друго питање, на које ћемо други пут одговорити.

Један поглед на данашњи наш положај према аустро-угарској држави.

II.

Две су ствари се после крунидбе краљеве у Пешти збиле, које су од већег замахаја. Од већег замахаја велики — бар по нас, јер се нас тичу. То је нагода Мађара са Хрватима, или удраво са хрватским Мађаронима, и поравнање са народностима.

Док је на сабору хрватском била већина народног народу српско-хрватском верног и законитог заступства, покушавала се је такођер нагода са Мађарима, али се није дала извести, јер се је онда и једна и друга страна самостално и неодвисно држала, јер је онда једна страна насрам друге као народ насрам народа стајала, те није ниједна понустити тела, а није се на то онда још није ни присилити могао. Чу су онда Мађари увидели, да народ српско-хрватски има и воље и снаге, да права отачбини својој неокривена поврати. Па кад они преузеше власт с ове стране, прво им је било, да у тројној краљевини створе уметну већину мађарску, која ће шћима или dutch Dück und Dünn. Што мислише то и учинише. Бана јим је најпре ваљало место Шокчевића наместити. Бољи избор за то нису могли учинити, него што су Рауха за наместника именovali, јер таквом човеку подајте власт да зло чини, он ће то боље знати и више ће чуда починити него других десет! Раух је одма почео верно да извршује вољу Мађара. Сви пређашњи жупани, који части и образа пред народом својим имадоше, отступнише или отпуштени бијаху; а само онакови, који се преко једне ноћи претопити дадоше у жупане мађарске, остали су на својим жупанским столицама. А место отступивших и отпуштених

дођоше Пејачевићи и што је још горе краљевски комесари за сваки важнији акт, што га муницијије извршити имадоша. Тако су сто поскидани најпре народне главе, а место њих мађарске понамештани. Али није Рауху доста с тим било, још је он тео да и дољни слојеви у народу осете бесонило и спезу мађарску. Отпуштани су масом чиновници, који су као народњаци подозриви били; најпосле су и честитији и разборитији општински чак поглавари по селих са звања својих поскидани. Тако је Рауху за руком пошло, да је у чиновнике страх и трепет утерао. А један атак само од званичника на барона Рауха кадар би га био у запећак стерати, а народ би следео пробуђеној свести својој, те би и опет се Мађарима указао као жив и свестан народ. Али званичници заведоше и примораше народ, да избере људе на сабор, који ће да начине од народа мртву машину и грађу за велику мађарску а од краљевина Хрватске и Славоније мађарске земље.

Познато је, да су избори на сабор незаконито обављени, а и сам сазив сабора и изборни ред да је на октроју учињен, те почем Мађари и њихове присталице нису састављали сабор, који би народ српско-хрватски претовљавао, него су кројили такав сабор, који ће само Пешти по што по то навлачати, с' тога ми неможемо никако ни кретити такав сабор хрватским ни српско-хрватским; и заступник Војничина врло је добро сабор тај карактерисао назвавши га загребачким справаштем.

Па при свем том, што је Раух немилнице званичнике гонио и у опште нечувене пресије чинио, бојао се је још, да му неће сабор доста мађаронски изнасти, па зато је лично покушао утицати тамо, де се успеху надао није. Али како је знао да је Срему немио, није се ни усудио сам у Срему да утиче, него је поведе собом Србина, кога се име ваљда са пономом спомињало у српском Срему, позвао је тадашњег унионистичког коловођу Живковића. Позиву том одазвао се Живковић под увет, да се најпре са Дсаком у Пешти разговори и посаветује, и да се увери о том, шта и како Мађари мисле нагодити се са Хрватима. Шта је онда Деак Живковић рекао и обсећао, то незнамо; знамо само да је он Рауха у сремску и вировитичку жупанију пратио и ту о користи и блаженству уније са Мађарима проповедао. Колико су они при свем том у Срему успели, показали су избори посланички, и силни протести изборних срезова на сабор. Срем, Жаково и Карловац сачуваше и одржаше народну свест и показаше да нема те силе, која би ји приморала да што против свести против народног чувства свог чине. Па жалост се осим два или три места још у Хрватској и Славонији па и у самом срцу хрватскоме у Загребу није ни са једним народним кандидатом продрети могло. Истина је, да је пресија од владе велика и нечувена била, али је и до народа овог велика кривица, а највећа кривица пада на званичнике, који народ по себи још слабе свести обманљиваху и завађаху.

И тако изишао на сабор октроисаним изборним редом и под пресијом незаконито обављеним изборима већина Рауху и Мађарима повољних посланика. Малена али храбра и одабрана чета народних заступника удоживи протест против октроја владиног и изјавив незаконитост на темељу тог октроја сазваног сабора оставише саборницу и одметнике народне и сачуваше тиме у историји Раухова сабора част и достојанство народа свога.

Шта су онда даље Раухове верне душе радиле, нећемо да излажемо, доста је само да конштатујемо, да су радили све, што су Мађари из Пеште диктовали, да су на послетку предали Мађарима земљу хрватску и славонску крв и новац народа српско — хрватскога. А далмација и крајина место да се утедовеше краљевини Хрватској и Славонију, остаде и Бајету за страну против Мађара и истока. На послетку је припуштена Мађарима и Река, иза како у њој повереник Чех триста чуда катлинарских почини.

И тако је збрисано сада име трој. краљевине, и ако тко то име данас и пише, тај само задире у болове увређеног срца народнога. Трој. краљевина је сада мртво и празно име, као што је мртво и празно име српске војводине. Тако данас стоји са бившом трој. краљевином, а докле ће тако бити, то

казати нит можемо нит оћемо, али знамо, да неће баш дуго тако остати. Догађај који буде задрмао Аустрију, Мађаре ће да упропасти а трој. краљевину да успостави. Но ми немамо Мађарима толико да пребацујемо, што су они на своју руку нагоду са загребачким справаштем израдили, они су тражили и добили су за себе пресијом састављено справаште Раухово, али народ српско-хрватски не добише. Ми имамо на чланове справашта загребачког сву одговорност да бацимо; и ако народ уохте данас сутра због данашњег стања нашег на кога клетву своју да бади, бацит' ће ју на данашње Раухове верне душе. Нама Србима је мило, што ћемо при том ипак изузети моћи Живковића, који је истина с' почетка унионистички коловођа и десна рука Рауха био, али касније тек, кад је већ Раух са справаштем својим за успех сигуран био, увидио је он, да су чланови Раухова справашта наумили Мађарима предати Хрватску уз увете народа српско-хрватскога недостојне. И кад је Живковић са грофом Јанковићем и др. Брднћем на сабору одело се са својим мњењем и глас против учињене депутационе нагоде у име достојанства српско-хрватскога народа подигао, председник сабора је запоставио све заслуге Живковићеве за њово справаште, те му ускратише најпосле и реп против депутационог нагодбеног операта. А то је јасан доказ, како су мађарони осећали сами своју властиту рђаву свест, те су све, који су јим у свест задирали, ућукивати морали. Па и данас још боје се Раухове верне душе свега, што би се њихове рђаве вести дотицало. Колико се јавнога мњења боје види се најбоље отуд, што још и дан данас врата жупанијских скупштина затворена стоје. Шта више дотле се је већ у Хрватској и Славонији дотерало, да се јавно мњење пред светом валсификује. Адресе поверења од стране жупанијских представништва сабору послане већином су такви валсификати јавнога мњења. Примера ради нашећемо овде само жупанију вировитичку, де смо сведоком били, кад је неколико жупанијских чиновника на вишу команду такову адресу закључило и послало. Од десетак чиновника дакле добила је влада Раухова и сабор његов адресе поверења од појединих жупанија услед примљеног нагодбеног закључка. А ако се усуди влада Раухова данас сутра да сазове цело представништво жупанијско, па допусти слободу говора, може се онда доуздамо надати адреси највећег неповерења народног, много већег још неповерења од онога, што га је доживио бивши министар српски Никола Христић од народне скупштине топчидерске.

Жалостно ово стање, које је данас у Хрватској и Славонији, бити ће горка наука за преварени и обмањени народ српско-хрватски, и дође ли данас сутра да се глас народа и жеља његова саслуша, неће га нитко више ни на златне јабуке у Пешту овако намамити моћи. Раухова је пресија народ наш одвратила од Мађара и блаженства таквог устава, под којим је само Мађар и Мађарон славно и слободно бити. И тако смо ми у бившој трој. краљевини свршили наш рачун са Бечом од оног дана, кад је дуализам усвојен, а са Пештом од дана, кад је Раух Андрашијева нагода склопљена. Што нас Мађарони па и сам бан Раух револтантима називају, те нас тиме мисле пред народом да омразе, — у томе се они љуто варају, јер под оваким околностима, какове су услед Раух — Андрашијево владе у Хрватској и Славонији настале, неможе нам нитко паметан и разборит замислити, ако он боље и сретније стање желимо од овог, у којем смо сада. А мислити и желити бар ваљда је данас већ у 19. веку слободно, ако није ништа друго. Неможе се казати да су они револтанти, који по земљу и по народ добро мисле и говоре, али се казати може да су они, који по земљу и по народ рђаво раде, да су непријатељи земље и народа, у ком живе.

На данашње стање у Хрватској и Славонији даду се по свему применити оне речи најславнијег говорника грчког, које је он у време разговора са великим Филипом Атињанима овако казао: да су се сви говорници заклели да говоре и предлажу како би се стање најгоре учинило и да су се сви скупштинари заклели да закључују само оно што је кад се стање најгоре причинити, још неби било горе,

него што је данас. То је рекао Демостен за Атијане и њово стање, а ми то од речи до речи велимо за наше Мађароне и данашње наше стање у Хрватској и Славонији.

Ми смо тврдо уверени, да би Мађари онај бели лист, што су нам га јоште год. 1861 оставили да га изгунимо, сами да смо јим то припустили бити, боље и користније по нас изгунити, него што су га наши Мађарони и њово справити са њовом нагодом испунили. Ал неће томе дуго бити, а нагода Раух-Андрашијева бити ће као и поправа Вајет-Деакова гола сиграчка у рукама освешћених народа. И онда ће оне, који су уред земље и народа нашега народу о главу ишли, народ јавно жigosати као непријатеље своје и изрећи ће о њима пресуду своју, која ће љута и жестока ал уједно на правди основана бити. А народна клетва и народни бич је много жешћи и оштрији него и божија клетва и божији бич.

Доста ће с' овим бити многим читатељу о нагоди Мађара и Хрвата говора, па зато сад, рекамо тај говор с' тим само још додатком да нисмо тиме још ни пети део свега онога казали, што би се о Хрватској и Славонији казати дало. Но то ће бити опширније задатак и предмет, кога ће историја данас сутра ваљаније испрпити и о свему праведну и непристрасну пресуду своју изрећи. Ми спокојно пресуду ту дочекамо.

А сад прелазимо са нагоде Раух-Андрашијева на трећи предмет нашега расматрања, на изравнање Мађара са појединим народностима, које под угарском круном живе.

Седнице уставног одбора у Београду.

5. седница 12. децембра 1868. у Београду.

Председавају: гг. Ђорђе Ценић и Радивоје Милојковић, министри.

(Продужење.)

Прота неготински Димитрије Милојковић, У великом савету да буде 51, лице. дакле по три из сваког округа.

Сви архијереји да буду у том савету. Све струке да буду заступљене у том савету.

Саветнике да поставља влада.

Саветници да могу бити патријоте, који имају поверење народа; стари су 35 година; који су били у служби ма којој 10 година; ако су људи научени или ма и практични, а не баш сви високоучени; да плаћају данка најмање 10 дуката годишње.

Савет да се не мења за 9 година; тада да се замени, па онда тако сваке године. Формалне пројекте да предлаже влади и савете.

Стални савет да прави пројекте. Скупштина да предлаже законе.

Скупштина са $\frac{2}{3}$ одобри закон шаље савету, и овај ако у $\frac{1}{2}$ одобри шаље кнезу на одобрење.

Кнез им може двапут с примедбама враћати, али ако обоје са $\frac{2}{3}$ трећине остану при своме, то је закон.

Ако се скупштина и савет у неком предмету не сложе, остаје до друге скупштине.

Пројекти закона свагда да се пре скупштине јавно преко новина огласе.

Љ. Каљенић вели да је он разлагајући своје мишљење о потреби два дома уједно казао како би га ваљало и саставити. Он

опет тврди, да нећемо имати ваљаног и самосталног представништва, ако буде сама влада бирала у горњи дом. Ваља знати да ће сама скупштина још дуго остати онако како досада беше т. ј. у којој ће имати превагу маса, која се поводи за влашћу, а знањем је слаба. Оно мало интелегентних људи што ће унапредак улазити у скупштину губиће се у тој маси, и у толико пре што ће запело и од њих бити замашан део који ће бити ваља уз владу. Па такој скупштини ако се придружи горњи дом — или како га други зову — државно веће, састављено од људи које је сама влада пробрала, — онда смо добили преставништво владино а не народно. Он се враћа на свој предлог да народна скупштина бира две трећине, а влада једну трећину и то по кандидацији скупштине. Само тако по његовом мишљењу, можемо се надати да ће бити у представништву народном колико-толико престављено знање, самосталност а у једно и умеравње (ово последње гарантује онај трећи део што влада бира). Он је мислио и на избор по корпорацији, али га је предлог проте крагујевачког убедио, да се такав избор може заменити избором по прописаним својствима, а и господа одборници из унутрашњости рекосе му, да би такав избор учинио врло хрџав утисак на народ. Даље, он је за то да се његовим начином склопљеном представништву може оставити слободно конгурирање што се предлога законских и других новластица тиче. И горњи и доњи дом може по његовом мишљењу предлагати законе. А кад се неби подударали онда се оба саставе у једно тело па већина гласова да реши хоће ли се закон усвојити или не. А ако ствар загне код владара као трећег чинитеља законодавног, т. ј. ако он не хтедне потписати законски предлог, који су оба дома усвојили, онда га он може вратити преставништву народном па ако ово и по други пут остане при своме закључку онда да је владалац обавезан потписати што му је поднесено.

Аксентија Марковић. Једним изласком на сунце не може се угрејати онај које озеоао.

За број члан. великог савета довољно је 45.

Чланове да поставља влада.

Поред услова досадањих за саветнике још хоћу, да су саветници стручно научени и повереници народа; да за време десетогодишње службе нису ништа радили противно интересима народа, па то вреди и за чланове сталног савета.

„Вторично“ закључење скупштине да буде обавезно за савет, ту разумевши другу скупштину; а могло би се уредити и овако да се савет и скупштина саставе уједно, па већина како рекне.

Ако кнез не потпише предлоге скупштине и савета, онда остаје до друге скупштине, па онда бива како закључи та друга скупштина.

Бујице не може бити док не падне киша а ова пада одозго, па зато се не треба бојати навалне одозго, кад влада не да повода.

Јован Бошковић професор.

Државни стални савет да не буде законодавно тело; у њему да су 15 чланова; знањем и одличном службом за 10 година; да имају имања не покретног; саветнике поставља владалац по кандидацији скупштине; да буду постављени за живота, јер иначе страх да не дођу у пензију може их учинити несамосталнима.

својства за чланове горњег дома: знање, заслуге за отаџство; 30 година.

да је посао гимназиста? Једини посао и једина брига гимназиста треба да је књига. Није треба, да тражи другог поноса, и да има друге какве амбиције, него да је што савршенији у научним предметима. Осам година, дакле трећину младости своје проводи младшћу у гимназији, и то време ваља да проведе у најпривлежнијем и најозбиљнијем учењу. У сваком од научних предмета, било у науци вере било у историји, математици, физици или философији пропедевтици има толико тога, што је нужно и корисно још зарано научити, да је сваки изгубљени час од стране младшћу издајство насрпав његовог душевног образовања. Који младшћу мисли; да је кадар доцније надокнадити оно, што у младости својој занемари, тај се љуто, љуто вара. А који оне, да до што већег савршенства дође у наукама, од тога се само једно иште, и то једно врло је замашно. Па које је то једно? Налазимо га још у оним речима означено, што их је рекао на хиљаду година пре Христа славни јелински песник Псиод: *Τὴν δ' ἀρετὴν ἰδὼντα θεοὶ πρόπαιθον ἔδωκαν ἀθανάτοις*. (испрод. врлине поставили су бесмртни богови свој), То замашно једно дакле је зној или труд.

Узмимо и. пр. сад пре свега на ум она два научна предмета, што су нека средина гимназијској поуци, узмимо на ум латински и грчки језик са њовом књижевношћу, па погледајмо, колико треба да зна ђак на крају осме школе о испиту зрелости.

Мора пре свега знати граматiku оба језика мора познат бити са латинским и грчким изразама толико, да је кадар с матерњег језика

Други дом да је састављен из 15 чланова државног сталног савета, начелника грађевине, ректора велике школе, архијереја, управитеља војне академије; председник апелације и касације, који да дођу по положају; један део да се бира из других чиновника; а остало да постави кнез.

Министри не могу бити чланови ни једног дома, а могу доходити у седнице.

Иницијативу да имају оба дома.

6. Седница 14. децембра 1868. год. у Београду.

Председник отвори седницу објављујући да се данас има продужити већање о јучерашњем питању о савету, као једном чиниоцу законодавне власти, и да реч има г. митрополит.

Г. митрополит; Рекосмо господо, да је потреба дати Србији други устав и да је време томе. Знатна већина господо одборника изјаснила је своје мишљење за два тела законодавна, а то је скупштина и савет. Ономад била је покренута мисао у главноме та, да се никоји Србин не лиши права изабрати и изабран бити за народну скупштину ма коме реду припадао и ма каква занимања имао. Јуче је било претресано питање о савету и на ово питање ја држим изјавити своје мишљење овако:

1. Савет треба прво да има чланова за једну трећину обичне народне скупштине.

2. Саветници да имају она својства, која су се и досад од њих тражила

3. Савет да буде друго место законодавства с правом предлагања закона и

4. да их поставља кнез обзирјући се на народно мишљење о њима. Према кораку који чинимо напред, држим да ће најбоље одговорати развићу нашем оставити Кнезу право постављати чланове за савет, а народ да избира без утицаја владе посланике за народну скупштину где ће се моћи васпитати у пословима законодавства и учити се посматрањима на државно Судећи о околностима у којима смо, Србија треба да има владу јаку и снажну а то ће бити ако је буду потпомагали саветом својим људи, који знају шта је то држава и у којима има она потпуно поверење, о којима се влада може уверити, да су им назови такви, да се могу сложити са назорима владе и законодавства, те да као чланови савета неће застрањивати, ни због тога што не разуму државне послове, ни због тога што имају неке намере, којима би се влада могла без штете управљати. Српска влада треба да је јака, да би могла одговорити народним жељама, које траже да се Обреновићи утврде на престолу, да се утемељи уставност и законитост у земљи, да се удали призрак за самовоље и да се Србија води напред, како би оправдала оне задатке које околина браћа на њу полажу. А за јемство да ће се чувати правда и сигурност, требало би да има:

1. одговорност министарска.

2. да се скупштина сваке године скупља,

а у савету да буде јавност рада и говора и

3., да штампа има слободу износити на углед народу злоупотребе власти. Кад ових јемства не небеше досада, а досада ће их бити, онда имамо разлога веровати да ћемо се бар засада са њима задовољити док се не навикнемо боље на уставан раду у живот а тиме да се сачувамо од скакања како не би били принуђени доцније натраг се вратити. Српска је влада народна па с тога укљонимо могућност да влада према народу стане као непри-

преводити на латински, и мало лакше ствари на грчки; треба добро да разуме од латинских списатеља оне, који су главнији, и особито Цицерона, исто тако важније списатеље грчке као: Ксенофона, Омира, Платона, Демостена.

Па може ли се то све свладати и научити? Може дабоме. А како? На то је питање кратак одговор: трудом. А ако оћемо опширнији одговор на то питање нема лакшег одговора, него што га читамо у писму, које је писао чувени немачки списатељ Нибур ђаку једном. У том писму читамо између осталог ове златне речи, које не можемо довољно српским ђацима препоручити:

„За изучавање језика препоручујем ти пре свега Цицерона и Демостена. Читај од њих двојице по једну беседу што можеш сабраније, прођи је за тим тако, да знаш рачуна себи дати о свакој речи, о свакој конструкцији; начини себи извод, гледај да су ти јасне све историјске околности и да их у ред ставиш. То ће ти грдан посао задати, и отуд се учи, како се још мало знати може, и како се дакле мало зна. Обрати се затим на свог учитеља, не да га необично тешким задацима изненадиш, јер има тешких места које ма како човек био познат са старим класицима, само се хипотезама могу разјаснити, које ни једном научнику непадају од стиха на памет — већ да буде добар, да за те мало књиге поврне и о оном промисли, докле не допише твоја снага и твоја спомоћна средства. Скупљај себи речи и изразе, особито епитета са њовим именицама. Преводи, па после неколико недеља преведи оно, што је на матерњи језик преведено, на ново на онај језик, с којег си преводио.

јатељски мотер, него дајмо могућност да се поверењем обоје иду напред разумно радећи о срећи српства. Дајмо могућност да влада може позвати у помоћ људе који ће моћи искуством, поштењем, независним мишљењем и знањем заступати интересе свега народа и земље и државу стално покретати развитку без опасности, да ће задати оштету кућу на песку. (Живео, живео!)

Главнић, трговац из Шапца предлаже да сам владалац поставља саветнике и то 40 људи свега.

Савет само за време док скупштина траје, да ради, а после да сваки иде на своје место, а за време седнице да имају дијурну.

Који има 35 година, па био чиновник, свештеник или грађанин, да може бити члан државног савета, ако га владалац за достојна нађе.

Иницијативу да нема савет.

У случају спора између савета и скупштине да се саставе уједно оба дома, па што рекне две трећине чланова, то нек је закон; а ако се ни тако не дође до закона, да остане до друге скупштине, па нек буде како се тад реши.

Нанта Срећковић професор.

Чланова законодавне власти да буде од прилике 45, лица.

Даље разлаже да сва досадања мишљења о начину бирања саветника нису таква да се могу усвојити, осем ових, о којима ваља озбиљно мислити, а то је; да их бира народ по окрузима или да их поставља владалац, па решити се за једно или друго. Говорник је за то, да би најприродније било да народ чланове савета бира по окрузима. Али док смо овако мали као што смо, то му се чини да је то начин неудесан, јер то ће бити тек онда удеси, кад се сајединимо са осталом нашом браћом, па онда свака провинција да има своје представнике.

За сада дакле, говорник предлаже, да чланови савета могу бити по оним својствима, као што је већина предговорника навела. Но који чиновник није свршио које веће задужење, треба да је био у државној служби 18 година; који је свршио више науке да не мора служити државу ни дана, а опет да има право доћи у савет ако га владалац постави. И од грађана да се могу поставити за саветнике. Година да мора имати саветник најмање 30, а највише 60—70.

Савет да не може имати ни у чему иницијативе, јер кад чланове његове поставља владалац, онда овај има иницијативу преко својих министара.

И министри да могу бити чланови народне скупштине.

Што се тиче плате чланова „већа“ да им буде као и скупштинарима.

Чланови „већа“ не смеју бити чланови сталног савета.

Јанко Јовановић, прота шабачки.

Савет, веће или горњи дом, као што га многи именоваше, а по мишљењу говорника „народни савет“ да има чланове неке сталне, а неке из народа узете на време. Све чланове сталног и народног савета да поставља владалац, да се не би иначе знали неки владини, а неки народни, као што је рекао један од господа предговорника.

У осталом слаже се са г. митрополитом (Тако је, врло добро, чује се).

Вићентије игуман.

Уз ту граматичку радњу читај од најглавнијих списатеља једног за другим мало слободније: но кад свршиш коју књигу или који одсек промисли о оном што си читао и забележи себи изразе и фразе, и имај их пред очима; сваку пову реч, коју научиш, треба одма написати, и цедуљу увече наново прочитати.

Поуке, које их теби дајем, дао бих сваком, који је на твој месту.

Шта иште дакле Нибур од ђака, ком је писао, да може научити оба стара језика, и да је кадар разумети Цицерона, Демостена и остале старе списатеље? Иште труд, иште приврженост. И наш народ иште у име среће своје од ђака својих само труд, и то у толико још већма то захтева, што је те уде среће, да му се у школе уселио за учитеља по где-који измет и отров људски.

А кад узмемо у обзир сад поред старих језика са њовом књижевношћу још остале научне предмете, од којих је сваки још пространји, колико тек на њи треба још времена и труда потрошити? Мора се толико времена и труда потрошити, да ђаку једном не може падати на ум, радити још какве узгредне послове, па ма они ма како племенити били. Али ми ево видимо, где су ђаци из гимназије, па још и ниже, већ толико доколн и зрели, да се у различним листовима са својим књижевним радом, као песмама, приповедама и т. д. појављују. То је појава, која не треба да обрадује ни једног правог пријатеља напретка народног; ђака, који је тек почео учити, можемо упоредити са

Подлистак „Заставе“.

Једна озбиљна реч.

У другом броју овога листа изишао је чланак један од Тодора Недељковића са на словом „Неколико речи“. Тих неколико речи тако су пуне истине и озбиљности, да ваља, да их сваки члан уједињене омладине српске добро памти.

Ја бих од своје стране имао тима речима још нешто додати, што ће по мом мишљењу још већма разјаснити мисли, што их је пред очима имао речени члан омладински, пишући оних „неколико речи“.

Ово је, што у овај мах од своје стране додајем.

Уједињена омладина српска поставила је себи за цел, да ради за народну срећу и напредак „на основу истине а са помоћу науке“. Доказивати, да се само радом таким може ударити сталан темељ срећи народној, да је победа на страни оног, који је истини срце отворио, а знањем и науком се наоружао, звало би се бадава речи трошити, јер толико су већ о томе писали не само безбројна пера појединих изображених народа, већ и по где-које одушевљено српско перо. Но поведавши реч о тој узвишеној цели омладинској, оћу нешто друго да мало разгледамо, оћу, да видимо, како се ми спремамо за ту радњу нашу „истином и науком“. Не околишујући много, ја излазим на сред, па кажем, да се ми не спремамо, како би требало, и како би могли спремати се. Кад то кажем, имам пред очима рад ђака српских у гимназијама. Шта треба,

Савет да има најмање 30, а највише 40 чланова; и од њих једну трећину да поставља влада; у другу трећину ко ће доћи да се одреди по закону, а трећу да бира народ; и то овако да буде: прва трећина да буду садашњи саветници; друга од оне господе, што напоменуше г.г. Бојовић и Алимић; а трећу да бира скупштина из својих чланова.

Чланови сталног савета да раде оно, што је за њих напоменуто у 8 тачака о том савету, о чему ћу говорити кад дође питање о томе.

О јавности пројекта, који се имају предложити, слаже се са г. протом неготинским, који је говорио у прошлој седници.

(Продужиће се.)

„Србија“ доноси из Неготина ову значајну изјаву о Владимиру Јовановићу:

У „Застави“ броју 96., који нам тек онамадне стиге, прочитамо изјаву нашег ваљаног патријарха и брата Владимира Јовановића, коју је још под 20 новембра послао високом намесништву кнежевског достојанства, из притвора мађарског пештанског суда. У тој изјави олаккује он злу судбу, која га је још пре шест месеца, туђим коварством и сплеткашењем у зао положај вргла. Владимир Јовановић, онај одважни борац за слободу и праву самосвест народну, а жртва овог убођења, оно га где чаме данас у тамници. Читајући прве речи у изјави Владимировој са којима вели: „ја по крви и по закону син Србије, страдам у мађарској тамници као жртва беде и зулума“, пуни нам се око сузама, а чувство сажаљења, дужност братска и грађанска спојене са искреношћу спрам њега онако исто, као што је његова непоколебљива одапост и чврстоћа карактера, вада спојена са слободом народном, све то покреће нас, да путем нашег листа дамо израза оном човеку, са чијом се слободом и личном чашћу данас немилнице титрају. Владимир је као што се из његове изјаве види, оптужен као сурадник на мучком убиству непрежаљеног кнеза Михаила.

Као што је се до данас из целог извешаја, чињеног над онима, који су били и главни и споредни извршиоци тога грозног дела, могло видети, нигде се није појавило, да је Владимир ни морално, а камо ли материјално на том недељу радио. То исто не види се ни из пресуда судских, које би биле најснажнији факт, да се на Владимира посумња, и кад свега тога нема, пије ли вапијући грех гледати певина човека, да стење под игом неправде и самозадовољства.

Ко је год са живљем пажњом пратио оно, што је мраконосни „напретков“ Уредник у наш свет у најбурије наше време доносио, и то не само противу Владимира и његових присталица, него и противу први људи у нашем отаџбину, онда никоме неће бити необично, какав је узрок Владимир до оваке напасти доћи могао.

Редак је ваљда међу нама онај, ко познавајући челичан карактер и начело које исповедаше Владимир, неће изрећи, да је он увек на правом путу био и ствар, коју и многи од нас грисмо, са отвореношћу заступао. Па то је и учинило да га људи што наопако тумачише задају Владимирову, истроше из наручја нашег на срамоту свију оних, који љубише њега, а поштоваше оно, зашто се он са чврстоћом бораше. У прогонству је био Владимир онај исти, који и до тада. Он је у по- дрвцетом, што је тек засађено. Па као год што је неприродно, да то дрвце одма и плод носи исто су тако неприродни литерарни производи ђачића каквог. Који ђак онда почне радити на пољу књижевном кад треба да учи, тај после, кад дође време за рад, и кад треба народу да послужи, није кадар ништа ваљано урадити, јер није ништа ваљано научно. Шта више готово сваки ђак, који списатељствује, обично тако пролази, да није кадар ни свршити гимназију, пошто је списатељствујући изгубио сву вољу на учење школских предмета, који су наравно за њега супарни постали. Ово што говорим, говорим из искуства. Уредници и политичких и белетристичких листова наших вршиће праву патријарску дужност, ако производе таквих полетараца (не кажем баш свијух, јер има изузетака,) не буду давали места у својим листовима јер као што рекох, списатељствовање многим и то обично даровитом ђаку скрха врат и на најблажијем испиту, те затвори му врата универзитетска, и родитеље му увели, а народној књижевности никакве, ама баш никакве користи не доноси. Нећемо ни онда замерати ђаку, ако не пише, кад је на универзитету, волемо и онда да учи и студира што више. Па кад сврши науку на свучилишту, кад се наоружа знањем свестраним, па онда узаради, свако ће казати, да је „Србенда“ или „Србенић“, потписивао се или се не потписивао, тако, и да је кадар делати за народ „на основу истине а са помоћу науке.“

Јован Туроман.

следње време стајао тако рећи на крми свима оним идејама, које целокупна уједињена омладина оствариваше. Он је раме уз раме ишао са свима онима, који са животном снагом радише на установама јавних предавања. У последње време „Матича“ нам доносише читав низ узоритих дела Владимирових, која нашу књижевност народну круном чине. Па према овим овде узгред споменутих делима човека, кога све врлине још и непознајемо, неможемо хладнокрвни бити, да лични непријатељи Владимирови, који су га у вртлог беде вргли, наслађавају њихову пакосну и себичну страст; да они дакле тријумфирају онда, кад ваљани патријота у туђинској тамници тамнује.

Понос српскога имена и достојанства, а уставност наших земаљских закона, који су ограда грађанске личне слободе, части и имовине, не треба да испод копрене погледа и онда, ка у зидинама мађарске тамнице мучки пропаде дух онога човека, од кога је наша народна књижевност и младо српство много и много вајде имало.

Са овом нашом изјавом идемо прво на то, да позовемо сво поштено мишљење српске браће, да путем јавности даде израза овој ствари, те да тако рећи општим моралним јединством пружи помоћ човеку, кога бешчувствено присталице „Напретка“ и друга небраћа поставише у очајно стање. А пре свега полажемо тврду узданицу у правичност наше кренке владе, да она својом озбиљном енергијом предузме — да сазна право стање ствари, па ако до Владимира има кривице, онда да га овозможавши судови сходно међусобној праву, које измеђ наше и суседне аустро-угарске државе постоји, суде. Не буде ли никаквих дана за његову осуду, онда да се свечано одбије свако потварање са њега.

Тако ћемо тек показати да уживамо правду и правилу, а свима удворцима, вада ћемо загушавати уста, којима каљају карактере најпатријотичнијих људи.

Будимо људи и не дајмо да праведна ствар под пету непоштених људи долази. Бравимо невиност где је видно и не дајмо да се над личном чашћу човека титра злоковарно непоштење, па смо онда већ на путу истине и правде.

(Сљедује двадесет и један потпис из свију редова грађанства.)

ДОПИСИ.

У Босни на ријечи Уни 28. дек. Да је учитељ Мако у бос. Броду, турски шикон, који прима 300 гроша мјесечно од Рашида, и да му је Петар Шаркић учитељ у бос. Дубици скоро раван, и да је учитељ у Бјелињи Илија Младеновић, негдашњи разносатељ новина у Биограду, (ваљда „Видовдана“ трећи у том колу — то ми одавно знамо, ама се чудимо тијем општинама, што их на своју бруку, и часак даље држе. Или су и општине зар такве, кад их се нису кадур курталосати!! Знамо, да је јеселија у Бањалуци закупио дрва, све кола по 5 гроша, а овамо би сељак најмање добио 16 гроша од кола, јер толико и вриједи, али што би му ми. Знамо даље, да је проту грађинки за сва његова дјела што је починио, од митрополита Дионисије као казну добио још два коња на поклон. Ама знамо и то, да је за та два коња дао проту честитом митрополиту 200 дуката. Али ко ће ка проту! Грађинка општина већ неће; него се боје митрополита ка и врага. По у горњој крајини људи нису тако страшливи. Знамо да је исти митрополит веома незадовољан био у горњој крајини; и збиља су људи некуд глупи. Нехједоше, ако им је он и нудио да им свети водичу, пристати — а он је задовољан са 2—3 дуката; то су људи у Посавини баш свјеснији, те не злате дукате. Него је добро што је он нас упозно, добро зато, што смо и ми њега упознали. Ми држимо да није више вриједно о њему т. ј. Дионисији ријечи трошити, и ово је пошљедња.

Даље знамо, да се језуитско друштво, ваљда огранак протераних из Шпањолске, што сједи сада у Загребу, ушптао тамо ниже на Сави код некога, да потражи тај неко код турских власти тамо, били се могло 5 до 600 јутара земље купити, јо би се они жељели населити. Не знамо какав бијаше одговор, јер Осман-паша ће учинити све за новце, те би се тако могли, ако и на кратко вријеме, још и тог ала наужити. Напокон нам, осим оног што већ прије три неђеље чусмо, то јест, да је царска Грцима зађеноу кавгу, стиже баш сад глас, да ће Осман-пашу везира босанског дигнути из Сарајева. А с њим одлази и Рашид ефенди и кмет и све чибукчије и слуге им, што подјелише власт над Босном међу се.

Свршила се и та скупштина вилајетска у Сарајево, која, што се парламентарна тиче, најближе стоји прошастом тако званом сабору Мађарона у Загребу. Ми који нећемо да знамо ва те лардје, у које не долазе Христјани као што се то по свијету труби, исто изјелице којекавде, гори него Турци, који само право имају казати: евет евендум. Ми презиремо те комедије. Таквим реформама ти замажи очи

коме хоћеш, Мујо! Ми чекамо док нам зазвоне она звона, што селју у Крагујевцу — те да нам прогласе реформе темелне. А поново нек се зна, да раја хоће помоћ само од браће — никако од туђина, који је гори и од Турчина. Стојан Унић.

О-О-О. Из **Кинице**. Ваљда ни један народ није толико пропатио колико славенски и на посе православни народ. Ко само познаје историју тога народа, тај ће најбоље знати. Од најстаријих времена, од сеобе народа, па све до данас су нас гонили, најпре као Славене а доцније и као православне, и гониће нас — док се не смиљује Бог на веру и народност нашу. Ми се бар надамо, да ће за мало бити, па ће и наше сунце гранути — сунце правде и истине. За уста, многе су године слав. народи у мукама и бедама проживели, тешка су искушења претрпели; ал за то их лепша будућност очекује, јер народ, који је кадар толике беде и пегоље преживети, такав је народ вредан славне будућности, као што славенском народу предстоји. Та Романи и Ђермани су и онако своје преживели и своју „културтрегерску“ мисију свршили — они могу сад и мировати и тако сад долази ред на славенство.

Патила нам је и народност и вера; на веру су већином римпапе нападале а светски владари на народност. Па послетку, код нас је то обоје тако тесно једно с другим скопчано, да се управо не може рећи, ко нас је с чега гонио Римпапе су хтели, да распростру католичку веру међу нама па су нам на веру и народност нападали а светски владари су хтели своју власт да над нама рашире па су нам пасрћали на народност и веру; једни с овом други с оног обоји за то, да нас утамане. Но хвала Богу до сада им не испаде за руком, од сада ће још мање — нек се узму на ум. Ко хоће, да се о тим увери, нека заври у књигу истине, у историју, она ће му казати.

Па сви ти наши непријатељи ни данас не мирују. Сад се сложили некадашњи најљуби злотвори, мухамедовци и папшиће против нас, против славенства и православља. Нека их, то ће им баш и доћи главе. Тако њихови интереси изискују!

Да пређем све друго па да почнем од Римпапе. Овај је данас озбиљно наурио, да све „одшадниче“ па и православне у „објатнија“ иогните католичке цркве натраг поврати. За то је спремио „вселенски“ сабор, што ће се у дек. 1869 у Риму држати. Па је позвао на тај сабор и православне и протестанте. Него како су му ови дочекали позивнице и посланице — знам да му не ће никад више на ум пасти, да православне натраг преводи у католичку цркву. Између осталог да наведем како је цариградски патријарх примио папину позивницу и његове посланице, који су позивницу донели. То се догодило 5. окт. (п. р.) прошле године у патр. палати. Доносиоц писма био је Дом Тестас као заступник римског посланика у Цариграду. С њиме су била још три свештеника, од којих је само један говорио грчки (а остали франц.). Кад су ушли у патр. дворану целиваше патријарху руку а патријарх их понуди да седну.

Патријарх узме први реч те изјави своје благовољење и пријатељску наклоност. За тим Дом Тестас извади из целог шпага писмо златним концем обмотано у пурпурном завјетку и преда га његовој светости.

За овим почне пратилац који је грчки знао: из узрока, што не може Монсигиор Брунони да дође, долазимо ми, да вашу светост позовемо на вселенски сабор, што ће се 8. дек. (п. р.) 1869 у Риму држати и с тога умољавамо вас, да би сте принесену позивницу примити изволили.

Патријарх им на то обзани, да метну писмо на стол што им при руци беше, па им онда озбиљним и јако пријатним речма од прилике ово одговори:

„Кад јавни римски листови не би били огласили позивницу на тако звани вселенски сабор и кад ми не би познавали начела којих се његова светост у Риму придржава то би ова управо нама достављена позивница с благодарношћу дочекана била. Но будући да је гледиште његове светости римског патријарха довољно познато — гледиште, које се са оним наше православне источне цркве никако спојити не да — то морамо ми такову позивницу с тугом одбацити а пошљивше с тога, што је из таквих начела постануло, која се са духом св. еванђелија, са науком истинитих вселенских сабора и св. отаца не слаже. Кад његова светост римски патријарх хоће чврсто да се одржи на својим гледишту, то ћемо и ми у име бога нашем верни да останемо. Ми не ћемо да старе ране на ново позлеђујемо, не ћемо да стару мржњу празним препиркама, која само раздору и зловољи води, обновимо. Међусобна споразумљена и успешна договора може бити само на таквом сабору, који би на основу узјамних принципа постануо. По нашем миљењу најбоља је за решење таквих тешкоћа исторична метода. А по чем се зна, да је пре 10 столјења једна црква била која

је једну науку на истоку и на западу имала, допустите, да се повратимо к њој па да видимо, ко је од ње одступио. Ко је од црквене власти што год себи присвојио, тај нека то напусти. Онда ћемо се само моћи ујединити под симболом католичког*) православља, од којег је Рим одступио и измишљавањем нових догма и нових институција с дана у дан одступа.“

Дом Тестас пита патријарха, која то противна миљења првашње традиције подразумева.

Патријарх: „Да појединости и не спомињем, ми не можемо никад допустити, док год цркве Христове на земљи траје.“

1. Да црква имаде једног владика над свима, да је други глава а не наш господ Бог (Христос);

2. Да може бити једног непогрешимог патријарха, који је врх сабора постављен; јер само један сабор, који се са св. нисмом и апостол. предањима слаже, има непогрешимости;

3. Да су наследници апостола међу собом различити, што је противно св. духу, који је све једнако обасјао;

4. Да тај патријарх или папа по божанственој праву има првенство над владикама.“

Један од пратилаца: „Од како је Фиорентијски концил такове тачке расправљао и изравнао, опет су неке заостале ван тадашњег црквеног уједињења, и да би се и ове изравнале, за то је изишла позивница на овај сабор.“

Патријарх: „само једна незналица (а немогу никако и његова светост патријарха у Риму у такоу врсту људи рачунати) незна, колико се против концила говорило и писало. Ту беше сабрана скупштина јединствено у хатар светским интересима, која је неко решење донела и ово које на силу бога које у највећој нужди некимаше наше цркве наметнула. Така скупштина није достојна светог имена сабор. Ми само седам првих сабора, који су за првих осам векова по Христу били, за вселенске признајемо. Ко се дакле од састава и основа њихови удаљује, тај није кадар, да се у средишту, око којег се католичко јединство групира, одржи. Ако неке владике запада нису на чисто са којом од њихових наука, ето им, нека се скуше и нека се договорима обавешћују. Ми с наше стране смо с науком нашом на чисто, нас не киче никакве двојбе, а друго, ви часна браћо, морате знати, да су вселенски сабори на други начин сазивани а не тако, како његова светост садашњи сазива. Није требало патријарха и синоде истога тако оштрим, заповедајућим посланицама него непосредним братским позивом запитати, да ли, кад и где држе, да је сабор нуждан. Тако би морало бити, да је његовој светости римском патријарху више до чега стало а не само до имена „вселенски сабор“. Како данас ствари стоје, ми смо принуђени такав састанак сабора за узалудно и безплодно предузеће сматрати, исто тако узалудно и безплодно ово писмо, што сте нам донели.“

Један од пратилаца: „Је ли довољна само молитва, да се уједињење успостави? Кад је човек болестан, ми не ишчекујемо исцелења само од бога него тражимо, да га лековима и лекарима исцелимо.“

Патријарх: „Сад се о болесницима и исцелењу говори, то зна вечити бог, ко је од нас душевно болестан, зато је тешка његова беда и кака му сретства могу помоћи. Зато понављамо, да је непрекидна молитва, нужна, да би нас господ бог љубављу испунио, која једино спасењу води.“

Кад патријарх то изговори, преда доносиоцима папину писмо неотворено, па их онда исто тако пријатељски и љубавно одпусти као што их је и дочекао; — а ови изиђу из патр. палате, без да су што свршили.“

Мислим да ће сваког Србина ово неколико реда интересовати, па их за то и у наш свет пуштамо. Како је папа прошао код цариградског патријарха, тако ће бити и на другим местима; особито се руски синод спрема да му одговори на његову позивницу. И тако тај сабор не ће бити вселенски сабор него ће бити католички — а то се нас ништа не тиче.

Па послетку да се овде сетим и наших патријарха и владика. Ми не сумњамо ни најмање, да би се и наши првосвештеници исто тако заузели за православне као и цариградски патријарх те нам остаје само једна жеља а те је, да нас наши патријарси и с друге стране у обрану узму, јер ми нисмо само православни него смо и Срби! (Допис овај уврстили смо у наш лист, јер је ствар занимљива, на коју ми досад већ и ради пређашњег ограниченијег простора листа нисмо дошли; но сувишно начелно идентификовање православља са славенством неодговара духу нашег времена, и пре може сметати, него унапредити слогу; међусобно поштовање вероизповедно може бити, једина основа слоге међу Славенима. Оволико приметити за нужно смо нашли. У.)

*) Овде се не разуме у смислу као што се каже у претходном допису, да је једна црква била која је једну науку на истоку и на западу имала, допустите, да се повратимо к њој па да видимо, ко је од ње одступио. Ко је од црквене власти што год себи присвојио, тај нека то напусти. Онда ћемо се само моћи ујединити под симболом католичког православља, од којег је Рим одступио и измишљавањем нових догма и нових институција с дана у дан одступа.“

Основа законског чланка

о устројству аутононих хрватско-славонско-далматинске владе земаљске.

§ 1. На темељу законског чланка о државно-правној нагодби с краљевином угарском §§ 47, 48. и 54. устројава се за краљевину Хрватску, Славонију и Далмацију и то за обсег државоуправне аутономије приуздране им оном законом врховни извршујући орган власти врховна управна област под именом: „Краљевска хрватско-славонско-далматинска влада земаљска“ са седиштем у главном граду земаљском Загребу.

§ 2. У делокругу владе земаљске спадају сви послови, тичући се поменутих краљевина Хрватске, Славоније и Далмације, који нису изреком поменути у § 1. законом нагодбеним дозачени подручју заједничког министарства угарско-хрватског. По том обувања делокругу владе земаљске све оне послове, који су доселе спадали у подручје виших хрватско-славонско-далматинских области управних, и то: кр. дворске канцеларије и кр. намјестничкога већа, у колико се поједини послови тих послова немају сматрати по смислу закона нагодбенога као дозачени влади заједничкој у Будим-Пешти.

§ 3. У свим пословима назначеним у предидућем § 2. извршује Његово царско и краљевско апостолско Величанство власт ексекутивну изључиво и непосредно путем одговорне владе земаљске (§ 10 § 4. Влада земаљска дели се на три одјела (департамента), наиме:

- I. на одјел за послове унутарње и за послове земаљскога прорачуна и финансијалне;
- II. на одјел за бошотовање и настава, и
- III. на одјел за правосудје.

Сваки између тих одјела носи име „краљевски хрватско-славонско-далматински владини одјел“ уз онакву свога подручја.

§ 5. Сваки владини одјел је у свом подручју самосталан, и од других одјела посве независан. Има се дакле сваки одјел сматрати као област посебна и самостална, те поједини одјели влади раде како између себе, тако и с другима областима и странкама као области посебне и самосталне.

Име „земаљска влада“ означаје само колективно укупну врховну управу земаљску, састављену од сва три одјела.

§ 6. У делокругу владиног одјела за послове унутарње и финансијалне спадају сви послови, тичући се унутарње управе земаљске оних оних, који у подручје двају одјела према нарави задаје њихове спадају, напоше пак сви послови око јавне сигурности и завода, којим је цел обранити и обезбедити јавну сигурност, надзирање друштва, казалишта као и свих јавних завода, намењених удобности и забави, тискарства, путни листова; управа и надзирање подручних органа државног живота и државне управе: муниципија и општина, руковање држављанских права појединаца, настојање око избора саборских, послова, тичући се заступства земаљскога, чување међа земље, врховна управа послова адријевних, разумевајући амо и личнично, послова убојствених, јавних завода хуманитарних, обртничтва и трговине, у колико послови последње врсте неспадају у ред послова заједничких, завода версијних, гојиња земље, колонизација и руковање права водних, врховна управа наставе пољоделствене и господарствене, као, ри послова, тичући се господарствене версије, пољоделствене асекурације и господарских другт а послова рударствених; послови земљополарствених и урбарских, у колико се послови ови имају решити путем административних, судјеловање при извршавању законских уставнога о новачењу, прехранивање и угодивање војске; судјеловање при руковању закона о коморама трговачким и обртничким; статистика народа; јавне грађевине, — разумевајући амо и јавне путеве, вјазале, — у колико исти неспадају у категорију послова заједничких; приређивање законских основа о предметима законарствених амо засједлајућих, особито основе закона аграрних, у колико се ради о уређењу сељачких одношаја, законских основа о побољшању и квашењу земље, о колонизацији, о законским основама о шума и реду шумском и пољском и о рибарству; казације; архив земаљски.

Осим тога спојена је с овим одјелом и управа прорачуна земаљскога, разумевајући амо све послове, који се односе на самостална прорачуна земаљска условљени законитом аутономијом ових краљевина, на доходак и потрошак истога, разумевајући амо напоше, што се дохота тиче, управу годишње своте од 2.200.000 фор. прелиминарне по уставном закона нагодбенога §§ 13, 14, 15 и 16. за намјерене потребе аутононе управе земаљске, која свота ће се са стране заједничке управе финансијалне издати из јавних доходака земаљских; разумевајући напоном амо и састављање годишњих рачуна рачуноводства земаљскога.

(Свршиће се.)

Угарска.

Жупанска скупштина у Марморошу закључила је, неоспурију се на закон о народности, да се протоколи само на романском и рутенском језику воде. У генералној конгрегацији градске жупаније 11 јан. закључено је, да се записник ома и на романском језику води; даље да се и романски протокол мора прочитати и аутентиковати и као оригинал важити.

СЛАВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

СРБИЈА. У „Јединству“ читамо овај уводни чланак: Приликом беседе, којом је кнежевско намјештство отворило седнице уставном одбору, многи су јевропски листови оценили политички правни садржај владе у Србији, сваки наравно са свога гледишта, али сви мање више начинем, из кога се види, да се о нама у Јевропи мисли оном обљивању, којом и ми сами држимо да смо наставили вршење нашег народног задатка.

У томе освјетљавајући није изостао ни угарска штампа, то јест штампа оне државе, с којом ћемо ми свагда придоси бити, кад се пријатељски сусретнемо на пољу мисли и тежња народних. Али да то сусретање не буде привидно не стварно, како би донело све за једну у другу страну корисне резултате, који се отуд могу изуздано очекивати, нужно је да узајамно поверење не буде условно, а то, по нашем мишљењу, најпреће се постићи, ако један с другим будемо јавно и искрено чешће говорисмо.

Кад „П. Напо“ и „П. Лојд“ признају, да као год што Угарска види у слободној и јакој Србији природно јемств за своју слободу и независност, тако се исто и у Србији о Угарској мисли, тад нам ови листови ојају подјуну правду. Ми смо доста убеђени, да је унутрашња консолидација свијетлу земаља Стеванову круне не само Србији корисна, но и потребна. Ако се о средствима за ту консолидацију покашто друкчије замисли у Београду него ли у Пешти, ост нам цјел увек једна остаје, па с њом и жеља, искрена жеља.

Што поменути листови хвале Србију, да не иде као Грчка и Румунија заварљивим сенкама народне сујете, нити се, као ови народи, по страном упутству, упушта у агитације и пропаганде преко границе, већ очекује своју будућу народну величину од унутрашње утврђења, као стварног темеља материјалне културе, ту, морамо рећи, њихова мисао не испада нам онако јасна, као што би желели. У обзир на грчку и румунску политику, а нарочито што се тиче легитимних тежња њихових, Србија их мора гледати правичним оком, и желети да свака од њих што лакше до свога дође, као што је то жељом и према Угарске одушевљена. Србија не може и не ће никада ма чије народне тежње приписивати страном упливу, већ оном истом духу, којим је природно и сама проникнута. Србија истина, очекује своју будућност од унутрашњег консолидовања, на бази за то, чим се утврдила у војничком погледу, сада првстуна и политичком утврђењу; али природни задатак своје она не види на томе ограниченим и свршен, него даље, докле се год с ове стране Саве и Дунава братски језик чује и братски ланац звечи. Ако то и у нас сматра угарска штампа као варљиву сенку, ако мисли, да се Србија мора задовољити, што је само збацила јарам с главе, док су јој и руке и ноге још везане, да се само с једним и то ослободбеним делом нагнет на р да може симпатисати у име јевропске културе а гледати да остали делови остану до века под притиском администрације Осман-нашијске; тад се ми са угарском штампом не ћемо, на жалост, свагда сусретати. Као год што би и свака нада о искреном пријатељству с Угарском морала без повратка пасти, кад би нам ова држава хтела ма којим начином отеговати постижење нашег праведног задатка, а не би му се, напротив, фактично благонаклона показала, остављајући увијавности и опрезности, коју њена штампа нашој влади признаје, слободан избор у вршењу и начину.

Нови Сад, 8. јан. У последњем броју само смо у кратко могли јавити о процесу „Карађорђевићевом.“ Сад ћемо по „П. Лојду“ обшрније да јавимо. Изграњив судца др. Сарваши поднео је истражна акта у тој парници крим. суду у Пешти. Судска расправа противу екскнеза Алек. Карађорђевића и саобтуженог Трифковића и Филипа Станковића била 8. јан. у р. Том ће се приликом аутентиковати, оверовити изкази њихови, као и изкази преслушани сведока, по чему ће суд обтужну одлуку изрећи, и фискал налог добити, да тужбу преда, која ће бити основ писмене парнице, која ће подуже времена трајати. И од стране српске владе, и од суда Пештанског учињени су кораки, да расправа та у овом изузетном случају буде јавна. Противу Владимира Јовановића, Љубена Каравелова, и Ник. Томића напуштени су истрага због недовољни доказа, и пуштени су на слободу. (Томић је још пре два месеца дана пуштен. У.) Противу уредника овог листа држаће се истрага in suspenso т. ј. у течају — јер је и код српског суда истрага противу њега предузета.

Дакле ће парница противу екскнеза дужи времена трајати, јамачно бар док не пређе криза источног питања. Разумемо. Владимир Јовановић и Каравелов ослободивају се због недовољни доказа. И то разумемо, јер чим би се иначе оправдало то, што су скоро 7 месеци дана у затвору држани, и како би се денунцијанти закљонили. По неразумемо, како има места орлобођење због недовољни доказа у истрази, и без обтужбе? Што је пак Дамоклеов мач још над главом овог уредника писећи остављен, и то разумемо, премда нисмо никад ни чули што за таку истрагу у Срему, и премда нас ни најмање не „гушира“. Кад пак једна држава догле дође, да правду меридом политике мери, онда је морални темељ такој држави у основу пољуљан, па још ако се уставном назвала. На чијој је страни брчка у тој ствари, то и деца пресудити могу.

— Уредништво „Заставе“ добило је од Владимира Јовановића из 9 јан. Пеште овај телеграм: Лојд лаже. Ево одлуке суда: Даља кривична истрага против Владимира Јовановића из недостатка узрока сумње за правно окривљење треба да се обуставила била; Jovanovic Vladimir irauyaban további bünvádi eljárás a jogos vádolhatásra megkivántató gyanúok elegtelensége miatt megszüntetendő volt.) — У Вуковару „обдржао се 4. јан. укуп у друштву дворане новосадском листу „Упљувку.“ вјечна му памет!“

П Р И П О С Л А Н О.

Отворено писмо уреднику Напредка.

Господине уредниче!

Невјерујемо да би се данас нашао ма и један цигли поште Србин или Хрват, који мене поближе

познаје, познаје моја дјела и осјећања и у народном и у моралном погледу, да би моју част, вељу, и најмању каквој сумњи изложио, а неколико онако безобирно и немили напао, као што ме напао ваш дописник из Београда у бр. 114. овогодишњег вашег часописа. Он се сакрио за застор безимености, па и моје име крије тијем зазором, указујући ме нашем свијету под толиким другим очевидним облицима, да не оставља ни најмање сумње, да ја нисам главном дописник „Заставина“ чланка из Пријорја под сисном С. ... и. — Ја се чудим дописнику томе, какви су га разлози навели, те јавно не каже: Сундечај је, тај неваљали дописник „Заставина“ а ја сам тај и тај, који му на сусрет прешаце ступам. У том случају ја га зајиста неби обшало, него му, по свом ваздашњем обичају, око у око упро, и пољивају му: дајде, браце, да расправимо пред свијетом наш посао. Али овако незнајући ко ми је сунарија; незнајући јели такви, да би ми моја част допустила да наћ и око свртали и повикнем му с’ нашијем Прерадовићем: „По перју те пованг птицо!“ — радо га избјегавам, и вама, г. уредниче, ове неколике ријечи управљам, жељан једино то, да гола истина над толиким папиританам лажима нашега дописника подпуни триумф пред лицем јавности задобије. Ваше пак поштење у јемство ујамам, да ћете и овом мом листу наћи једно мјестанце у вашем цјењеном часопису, као што сте га наћли и оном допису београдског безимењака, који мене лажно и неправедно увредивши, увредио је и вас истога, као уредника „Напредка“ којем јамачно није задаћа протуривати у свијет лажи, колико истине; нити ичију част опадају излагати, колико бравити свачије добро име и поштење.

Ево ме дакле с вама. Прво: ја нисам дописник вишеспоменутог чланка „Заставина“ — Застави на образ и душу нема ме слободно пронаже; — а да јесам, вјерујте, не бих се био никога бојао и именом га својим подисати, као што сам дослен свагда чинио, и никад ништа нисам без свог подписа досад објелоданао, а ни по сад дојиста нећу, ма се тичало и оних, који заузимљу најувизијемја мјеста, и дрмају судбом оних, којима је намјењено да у поданости свој живот живљу.

На тај начин обара се само по себи и све оно, што ми ваш дописник, онако попријеко подмиће дотично Марића и Његове миље или веће кривице. — Вјерујте господине, Марић је за мене тежак злочинац, и ја га пред мојим очима, нити сам сматрао, нити другчије сматра, но као необузданог звјера, којег ни наука, ни друштвено обхођење, немогоше укротити; немогоше га цјелим мужем начинити. — Видите дакле да су моје суаве над дојиста невољном судбином покојног српског кнеза Михајила биле и остају чисте и искрене; и једино проливене усљед неопитишеног унутрашњег осјећања, којим сам у онаковим жалостним тренуцима био надахнут. Нема те силе, нема притиска, нема плаче ни награде, које би ме, господине, на пјесму приволити могле, кад је моја душа неби осјетила. — Јели ме дакле ваш поштен дописник у том погледу, или по саму себе судио, или по нечијој вишој заповјести, нека сач себе упита и нек себи достојан укор нађе; а ја зајиста неналазим разлога да га већма пред свијетом црим, него што се сам собом одриво.

Друго: на једно двадесет или тридесет дана пред Топчидерском катастрофом, ја сам зацјело у државној београдској штампарији, у једном разговору са г. Милошем Поповићем, уредником Видовдана, рекао да је Бругус убио цезара у сред Римскога сената. — Него ова фраза била је речена сасвим објективно, с тежњом да побједе неко наваћање г. Поповића. При реченом разговору била су присутни још и г. Рајичевић фактор типографије, и г. Мишо надгледник, шта ли код истога завода. — Ваш други дан по избору младога кнеза у Топчидеру, један мој познати пријатељ, да искажи своју злобу и освету за ствари које ми нетреба овде напомињати; а које су читавом Београду познате, премјенивши само што је било прије на касније доба, обтужио ме код г. намјестника Блазнаваца баш у оном истом смислу, како вам честити ваш дописник, јавља. — Г. Блазнавац добар ми је сведок, да ја не само нисам порицао истину, него нисам ни часа почасио, већ му ствар сасвим често и бистро исказао, и још га замолио да мени невјерује, него да изводи одма извјестити се о свој тој ствари код вишеспоменутих лица. Ово је факт, господине, и мислим да ће ми га г. Поповић у свом дневнику потврдити, као што ми је у више прилика настојао доказати, да онакова није и подла денунција није од њега потекла, што — сам му ја зајиста и веровао, знајући чисто одку је такова отровна струјела на ме, на моју част, и на мој покој наперена била. А држим, да неби било испод части и г. намјестнику Блазнавцу, кад би он, не као високодостојанственик, но као поштен грађанин, и поштен Србин, или у „Јединству“ или у „Српским Новинама“ ону изјаву учинио, коју је мени љетос при мојој одласку у Бујашке виле учинио; то јест: да се он у овој ствари потанко извјестио, и да је дојиста у свему и по свему онако било, као што сам му ја казао, желећи ми да се ерећно у Србију вратим, те да заједно на народном послу радимо. — А негда Бог, да сам се ја онако изразио, као што ми се подметнуло било, једва да би ма ко с’ вашим дописником простосрдечно вјеровати могао, да би се влада Београдска у онаквим часовима склонила на моју голу ријеч, па се одтуда и највећи сабласан изродио.

(Свршиће се.)

Н О В И Ј Е.

— 6. Јан. рекао је Наполеон у престолној беседи међу осталим: Шпанска револуција није алтерирала наше одношаје. Све су силе сложне у принципу како би се Грчка Турској приближила. Терети државни овеће се године умалити. Народ је тврди у поверењу и наклоности. То се показало при агитацијама против Нап. Француска је спремна да може се заузимати за одржање мира.

— Конференција је 5. јан. свршила свој посао и држаће само још једну седницу ради неки формалности. (Конст.) „Обс.“ јавља, да је

Лорд Лијонс изразио, да се неће натеривати да се изврше резултати конференције, јер би тим дошло до велика заплета међу Грчком и силама.

Атинска и Јонска банка узајмили су влади 21 милион драхми.

Ми смо казали, да ћемо рок за предплату до 10 јан. отворен држати, и позвали смо судије, народнике, да нам лист с првим бројем врате, ако га не буду могли или хтели даље држати; а што је само десетак предплатника учинио, а што против стотинак је нови предплатника придобило, и с те стране били би задовољни са одзивом у народу. Но рестауција има и од старе и нове предплате. Зато ко идући број нашег листа не буде добио, да изволи знати, нашег листа не буде добио, да изволи одма рекламовати, изузет примедбе, да изволи одма рекламовати, изузет примедбе, да изволи одма рекламовати, које се преко скупитеља предплаћују, а г. скупитеље умошћујемо, да нам изволе што пре предплату и рестауције послати, кои то још учинили нису.

Нови Сад 9. јануара 1869.

Издаваљство „Заставе“

П О З И В

на саборске српске бираче у Н. Саду.

Пошто је одбор Србаља у Бечкерку позвао слободоумне Србе у Угарској, да 16. (28.) јан. дођу на састанак и договор у Бечкерек ради утврђења програма либерално-опозиционе странке српске, и ради избора средишњег одбора, који би при изборима посланика на уг. сабор између разни бирачки места и срезова посредовао, да се у кандидатима споразуму, и пошто је нужно, да се ми најпре о том поразговоримо, и по околностима неколицину заступника у Бечкерек изашљемо: то умољавамо нашу браћу Србе, и који са Србија једним правцем иду, да изволе у суботу 11. (23.) јан. у 3. сату по подне у дворану друштва српске радности на договор доћи.

У Новом Саду 9. јан. 1869.

Именом више бирача

др. Стев. Павловић

председ. друштва радности.

Књижевне вести.

П О З И В НА П Р Е Д П Л А Т У.

Лепосава и њено губилиште.

или

Новоградске комед

Народна сатирична драма, из српског народног живота у три радње или 28 призора с песмама и предиграма.

Главна мисао на којој се ова драма оснива, јесте ова: Народна свест побеђује, а мрежа подкулвени и подлаћени народни сензала киди се напоследку као паучина, јер мала средства у руци божијој уништују велике планове великих њихова.

Драма је писана сасвим популарним слоген; само монолот скелета Душана силног народу, после монолот народног мученика у тамница и монолот Кнеза Михајла пред његовим убиством — написани су слободним стиховима.

Сатирични призори изиерени су на хрђаву ствар, а не на лица. Сва лица имају колективно значење. Збога се у Турској: Новом граду и Цариграду. Један пак призор (крчма) „врбовање за десетице“, збога се близу Новог Сада.

Предплатна је цена само 60. повчића, а доцније дуканска 80. нов. Новци се напред шаљу; рок предплате траје до „Сретенја“ (2. фебруара, о. г.) кад ће и дело из штампе изаћи.

Скупитељима предплатника дајемо 10. књигу или новце за њу за труд.

Новци за предплату шаљу се само на г. Ђорђа Ракића трговца у Н. Саду који ће сам предплатницима и књиго разаслати.

Дело је посвећено уједињеној Омладини Српској. Нетражећи пак никакве материјалне користи доле једне моралне, позивам штовану публику и поштоватеље истине, да неполаже труда око скупљања предбројника, јер само таково помоћи, у стању ћу бити гореречено дело на свет издати.

Јосиф Подградски,

професор.

Јавна кореспонденција.

Г. Ј. Б. у Руми: Од нове године шиље се новим предплатницима лист исто тако, као и старима; изводећи на пошти разпитати се, и резултат нам јавити. —

Т Р Г О В И Н А И О В Р Т Н О С Т.

Пешта 5 јан. У почетку ове недеље радило се живо, и плаћала се шеница и за брашнаре а за извоз по 5—10 н. више, али на крају недеље добијемо извешћа о слабом пролазу у страни земаља нашо је у 10—15 н. пала. Продало се до 125.000 мер. Раж тврдо стоји, нема је. За јечам се здравно расиптује. Кукуруз се нетражи.

Цеве су све: шеница пот. 88—89 ф. 4 ф. 80 84—89 ф. 4 ф. 20 н. шен. бан. 87—89 ф. 4 ф. 55 84—89 3.20 н. Раж 2 ф. 95—3. ф. Јечам 2.20—2.50 н. 3.06 50 ф. 1.82 н. кукуруз бан. ц. ц. 2.35 н. Реница 5 ф. Песуљ 4 ф. 25 пасуљца 4 ф. 90—75 сочиво 5—7 ф. Шпиритус н. м. 43 и по ст. м. 45 и по. Шљивовица нов. 18 ф. ст. 25—26 ф. Маст с бур. 40 и по. Сланина 28 ф. Шљиве бос. 8 ф. Мед оцев. 21 ф. 50 неоп. 16 ф.